

special
Jazz

#68 FEBRUAR / MARTS 2003
DKK 45 / NOK 56

doug raney
finn ziegler
moussa diallo
bucky pizzarelli
kim bock
august engkilde
bill laswell
keith jarrett
eddy louiss

italiensk for saxofonister

Torben Enghoff funderer over saxofonen i almindelighed og en italiener i særdeleshed

Det er der mange gode grunde til at saxofonen er jazzens populæreste instrument. Vi nævner to. I modsætning til messing-instrumenter som trompet, basun og tuba, er saxofonen nem at starte på. Masser af saxofonister lærer sig selv at spille og det har – følgende står for egen regning – vrilet med fuskere. Den dag i dag er der saxofonister, som skabt sig et navn, men hvis instrumentale kunnen er ringe. Det siger noget om, at håndværk ikke er alt. Men det siger også noget om hvad vi forlanger. En anden grund til populariteten er, at dens overtoner blander godt med de fleste instrumenter samtidig med, at den altid nemt kan stikke ud med en ekspressiv intensitet, tænk blot på nyere skoledannere som Jan Garbarek og Dave Sanborn.

Hvis vi skal kigge mere på det musikerens har i hånden, så er det nærliggende at sige: saxofon. Med en særlig italiensk accent.

Anledningen er denne. For nylig blev der i København for første gang præsenteret en ny, gammel saxofon. Ny, da den herhjemme ikke forhandles, gammel, da fabrikationen af Borgani-saxofoner faktisk har fundet sted lige siden 1872. Netop i det år var Italieneren Augusto Borgani temmelig træt af at spille trompet i det lokale byorkester. Han var, i lighed med saxofonens opfinder, Adolphe Sax, besat af selve instrumenthåndværket. Sønnen Arturo sendte han af sted til USA for at arbejde på værkstedet Conn i Indiana og lære. Og har man stået med en Borgani i hånden, er det helt åbenbart, at Conn har stået fadder i sin tid.

I 1920 dør gamle Augusto og en af hans andre sønner, Orfeo, overtager gesjæften. Orfeo havde taget fin eksamen i klarinet fra konservatoriet i Bologna. Det skal nævnes, for netop i Bologna oprettede de allerede sidst i 1840'erne den nyopfundne saxofon som hovedfag på initiativ af selveste Rossini – ham med BARBEREN I SEVILLA. Rossini havde i Paris hørt saxofonen blive trakteret af instrumentets opfinder,

Adolphe Sax, som i den franske hovedstad havde etableret sig med fabrikation, venner og fjender. Rossini hørte ligesom Berlioz til de første og udtalte, at saxofonen havde den smukkeste blanding af lyde, han nogensinde havde hørt.

Tilbage til Orfeo og fabrikken i Marche, provinsen, der ligger ud til Adriaterhavet. Masser af forbedringer kom nu til og rygtet om, at der fandtes andet end franske og amerikanske saxofoner begyndte at sive. Orfeo dør i 1950 og nu kommer så dennes søn Giuseppe til. Ja, det er en rigtig historie. Det var krisetider for international økonomi, men det lykkes Giuseppe at få eksporteret Borgani-saxofoner over hele kloden. Men vanens magt er stor og til trods for mærker som Conn, Buffet, Buescher og King var det altoverskyggende saxofon-mærke franske Selmer. Hvis ens forbillede spillede Selmer, måtte man også have en, det kunne være én grund. En anden, at den var til at købe billigere end for eksempel en Buffet. En tredje, dens kvaliteter – men en rigtig fornuftig forklaring på Selmers dominans er svær at få øje på. For ikke to Selmer-saxofoner er ens og

Foto: Nicola Fasano

Luther Thomas og italieneren.

der mangler heller ikke "mandags-modeller". Japanske Yamaha præsterer et helt anderledes produkt hvad angår ensartet kvalitet. Selmer leverede også perler og var alligevel mekanisk nemmere end i hvert fald én af de andre, Conn. Netop Conn er kendt for en særlig "jazzmagi". Hør

pladen *DOING ALL RIGHT* med Dexter Gordon og forstå hvorfor. Conn havde noget helt specielt, ikke mindst i bunden, hvor tonen samler sig i en fast, varm kerne. Noget som ingen andre saxofoner nogensinde har kunnet gøre efter og noget, der får en til at tro på, at det giver en forskel om klangstykket ("tragten") er hamret ud i messing eller blot er et stykke forholdsvis blødt, bøjet messing. Den lange Gordon spillede i starten af 60'erne på en Conn, men mistede den ifølge rygtet fordi han var så fuld, at han en aften i Paris aldrig fandt tilbage til sit hotel og sin saxofon.

Men der må være en grund til, at Conn ikke kunne indhente Selmers dominans, men Conn havde ikke den uanstrengte let-løbende mekanik, som Selmer kunne præstere og var heller ikke helt let at intonere på. Da Stan Getz i sin tid fyldte 50 fik han foræret en Conn saxofon – men brugte den aldrig. Hvad man egentlig godt kan forstå, for Getz var virtuosen over virtuoser og hans spil flød. Og så nytter det ikke, at man skal have fingre i gips hver gang man har været på job.

Tilbage til Borgani. Giuseppes søn, der som farfar, også hedder Orfeo, træder fra 1985 jævnlige på speederen og resultatet er med årene en ny Jubilee-serie. Her mødes det bedste fra den mekaniske front med det bedste fra den klanglige. Her mødes Selmers letløbende mekanik med Conns klanglige magi. Saxofonerne laves i seks udgaver for hver type (sopran, alt og så videre) og adskillige jazzsaxofonister elsker specielt model Pearl Silver.

Bob Rockwell, som jo er indbegrebet af en jazzmusiker, er kendt for altid at

skifte saxofon og mundstykke. Så da jeg hørte, at han til demonstrationen hos I. K. Gottfried havde anskaffet sig en ny Borgani Pearl Silver, tænkte jeg "typisk Bob". Jeg har altid ment, at hans bestandige skift kunne forklares ved, at der ligger en stimulation i selve fornyelsen. Men mine tanker om Rockwell og hans lettere neurotiske skifter blev gjort til skamme. Det skete lørdag eftermiddag den 13. december i JazzCup. Bob mødte op med sin funkende ny Pearl Silver og nede i hjørnet af lokalet stod Doug Raney og Jesper Lundgaard klar. Jeg vil vove den påstand at Raney er på sin absolutte karriere-højde for tiden, ren superverdensklasse, og Jesper Lundgaard er på samme niveau. Vi var mange, som blev temmelig euforiske og jeg gik helt og aldeles agurk over Bobs spil og lyd. *Wauw*, en lyd. Jeg kunne høre gode gamle Conn Chu Berry, men nu med lækker mekanik, jazzet legering og klangstykke der var hamret ud.

Ikke noget med, at det kun kunne sige "båt" i bunden. Sikke en egalitet, ubesværet ned på det dybe H, stor og varm lyd. Det er nu alligevel ikke ligegyldigt hvilket instrument du bruger. Bob Vanes magt er stor, men Borgani turde være en udfordring. ■

Bob Rockwell og den nye kærlighed.